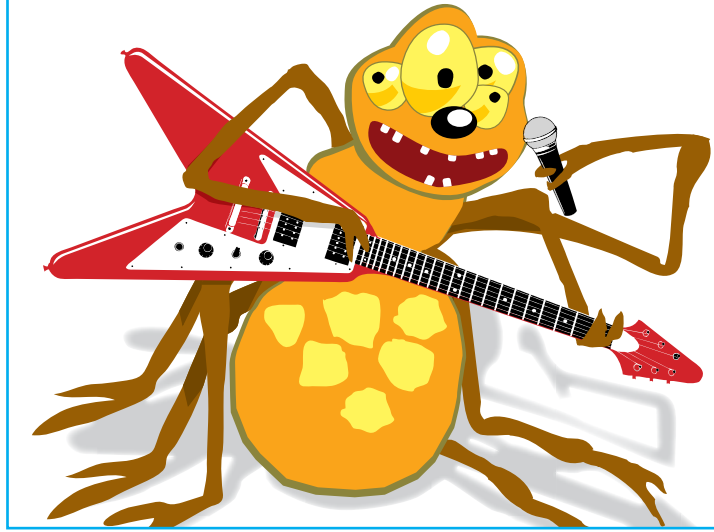

Hämähäkin kitara

Luetun ymmärtämisen testit ja tehtäviä
yläkoulun erityisopetukseen

Takaisin etusivulle Opettajalle

Hämähäkin kitara -kirjan ensimmäisessä osassa on **kaksi testiä**, jotka tarkoitettu mittaamaan yläkouluun siirtyneiden oppilaiden luetun ymmärtämisen taitoja. Testit voidaan tehdä siten, että **ensimmäinen testi tehdään heti seitsemannen luokan alussa**. Sen jälkeen oppilaiden **taitoja kehitetään** kirjan harjoituksilla. Tämän jälkeen **toisella testillä mitataan, ovatko oppilaiden taidot parantuneet**.

Testit perustuvat niiden tekijän, KT *Tuula Merisuo-Stormin* tutkimuksiin. Erityishuomio on kiinnitetty siihen, että tekstit olisivat oppilaita kiinnostavia ja motivoivia. Testien kokeilu- ja standardointivaiheessa mukana olleet oppilaat tekivätkin niitä mielellään. Tekijällä on pitkä kokemus luokanopettajan, erityisopettajan ja opettajankouluttajan työstä. Siksi testejä laadittaessa tavoitteena on ollut tehdä mittareita, joiden avulla saadaan tietoa, joista on hyötyä opetusta suunniteltaessa.

Testien standardointiin osallistuneista oppilaista osa oli *maahanmuuttajataustaisia*, joten testausten avulla saatiin myös tietoa siitä, mitkä asiat olivat suomea toisena kielenään puhuville oppilaille erityisen vaikeita. Jos testiin osallistuvat oppilaat ovat kaikki suomea äidinkielenään puhuvia, testin arviointia on ehkä tarpeen hieman kiristää.

Kirjan toisessa osassa on yläkoululaisten opetukseen tarkoitettuja **lukemisen ymmärtämistä ja vieraiden sanojen, merkityksen oivaltamisen taitoja harjoittavia tehtäviä**. Testien standardoinnissa tuli ilmi, että poikien lukemiseen liittyvät taidot ovat usein huomattavasti tyttöjen taitoja heikkomat. Siksi harjoitustehtäviin liittyvien tekstien **aihepiirit ovat sellaisia, jotka kiinnostavat erityisesti yläkouluikäisiä poikia**. Tekstit on kirjoitettu *sanomalehtien* artikkelien tapaan.

Sanomalehti on erinomainen väline äidinkielen opetuksessa. Se on sisällöltään monipuolinen, ja jokainen löytää sieltä jotain itseään kiinnostavaa. Myös ne oppilaat, jotka eivät ole tottuneet lukemaan sanomalehteä, voivat innostua siitä, kun heille osoitetaan, mitä kaikkea se sisältää. Esimerkiksi PISA-tutkimuksissa on huomattu, että sanomalehden lukeminen liittyy vahvasti oppilaiden luku- ja kirjoitustaitojen tasoon.

Osa tehtäviin liittyvistä teksteistä on **Selkosanomien** lehden artikkeleja. Monet muutkin tuon lehden artikkelit ovat kouluun erinomaisesti sopivaa oppimateriaalia. Niitä voidaan käyttää myös niiden oppilaiden opetuksessa (esim. maahanmuuttajataustaiset oppilaat), joiden on vaikea saada selvää tavallisesta sanomalehtitekstistä.

Erityisen tärkeää on harjoitella tekstissä olevien, oppilaille *vieraiden sanojen merkityksen oivaltamista*

Luetun ymmärtämisen testit	9
Testeihin liittyvät artikkelit	10
Luetun ymmärtämisen testien tekeminen	11

TESTI 1.

<i>Meriarkeologinen sensaatio</i> : teksti ja tehtävät ..	12
1. sanomalehtiartikkelin tehtävien tarkistusohjeet ..	15
Lehtitekstin ymmärtäminen yk:n alkuvaiheessa ..	18

TESTI 2. *Hylkyjen aarreaitta*: teksti ja tehtävät ..

2. Lehtiartikkelin tehtävien tarkistusohjeet	24
Lehtitekstin ymmärtäminen yk:n alkuvaiheessa ..	27
Artikkelien lukeminen painettuina ja sähköisinä ..	30
Luetun ymmärtämistä harjoittavat tehtävät	33
Hämähäkin kitara	34
Mikä nimeksi bändille?	39
Kuka siellä soittaa?	44
Nakupellen garderobi	48
Musiikkia japanilaisille	53
Kuuluisa tietämättään	57
Ilmastonmuutos on suuri uhka eläimille	62
Elefantin pikkuruinen sukulainen	67
Bonobo	71

tekstiyhteyden avulla. Vaikka tämä taito on tarpeellinen tekstin ymmärtämisen kannalta, se on useille oppilaille vaikeaa. Monilla sanoilla on monta merkitystä, ja siksi ensimmäinen oppilaan mieleen juolahtava merkitys on usein virheellinen. Jos oppilas ei huomaa tätä, koko tekstin ymmärtäminen saattaa vaarantua.

Ennen tehtäväsivuja kirjassa on tietoa **oppilaiden lukemisen ymmärtämisestä, sanojen merkityksen oivaltamisen taidoista ja selkokielestä**.

Lisää yläkoululaisille sopivia luetun ymmärtämisen tehtäviä on kirjassa *Murmelin vihellys*.

Mikä nimeksi bändille?

Haluaisitko perustaa bändin? Aluksi sinun pitäisi löytää kavereita, jotka myös osavat soittaa ja laulaa. Tärkeää on vielä, että nämä kaikki pitävät samanlaisesta musiikista kuin sinä. Pian tulee myös hetki, jolloin bändille pitää keksiä hyvä nimi. Se onkin vaikea tehtävä. Usein kaikki hyvät nimet, jotka tulevat mieleen, ovat jo jonkin toisen bändin nimiä.

Miten nuo toiset bändit sitten ovat keksineet nämä nimet? Yksi hyvä keino on katsella ympärilleen. Monen bändin nimi on putkahtanut mieleen ruokapöydässä. Mistä muualtakaan olisivat nimensä saaneet esimerkiksi **Hassu sämpylä**, **Perinteinen mansikka-yogurtti**, **Eloveneena Paahdin**, **Kuuma Koira** ja **Kalakukko**?

Herkkujen äärellä ovat syntyneet **Runebergin tortut**, **Omenapöytä**, **Tiikerikakku** ja **Paahdovanukas**. Minnekähän **Retkibaanaani**-bändin jäsenet olivat lähdössä nimeä miettiessään?

Miltä tuntuisi joku kodinkone bändin nimenä? **Tehosekottimella** on ainakin suuri fanijoukko. Myös **Jääkaappi**, **Jääkaappi-Pakastin** ja **Tiskikone** ovat saaneet uuden merkityksen musiikin parissa. Aamulla

vaatteita päälle pukieksakin voi oivaltaa omaperäisen nimen. **Alushousut** ja **Kalsarit** ovat kuitenkin jo toisille bändeille varattuja, mutta esimerkiksi **Puputossut** on vielä vapaana!

Missä vaan voi ihan tavallisena koulupäivänäkin välähtää mieleen hyvä nimi-idea. Erään bändin nimi on **Pulpetti**. Ympäristöään ovat tarkkailleet myös näiden bändien jäsenet: **Ravistettava ennen käyttöä**, **Ovikello**, **Pankkikortti**, **Uutiset ja Sää**, **Iskuuumennus**, **Hyötyjäte**, **Hengenvaara** ja **Yksityisalue**.

Kannattaa myös muistella, mikä oli kivaa pienenä. Silloin voi mieleen tupsahtaa nimi, joka saa yleisönkin hyvälle tuulelle. Ei ole vaikea arvata, mistä ovat peräisin **Halinallet-**, **Hiawatha-**, **Idefix-**, **Obelix-**, **Peanuts-**, **Rasmus Nallet-**, **PupuTupuna-** ja **Pienen Pieni Veturi** -bändien nimet.

Aku Ankkaa ovat varmasti lukeneet **Aku Ankku** -bändin lisäksi **Samaan Aikaan Toisaalla** -bändin jäsenet. Tämä lause on ollut usein lehden sarjakuvaruudun ylälaudassa. Muumit ovat myös inspiroineet bändien jäseniä. **AvaruusMuumiOllento Yhtiön** jäsenet ovat saaneet nokkelasti ni-

9. Selitä, mitä sana **vastata** tarkoittaa näissä lauseissa:

Toisen bändin nimen ottamisesta voi joutua **vastaamaan** oikeudessa.

Kaupassa ei kukaan ehdi **vastamaan** puhelimeen.

Jouduimme **vastaamaan** vaikeisiin kysymyksiin.

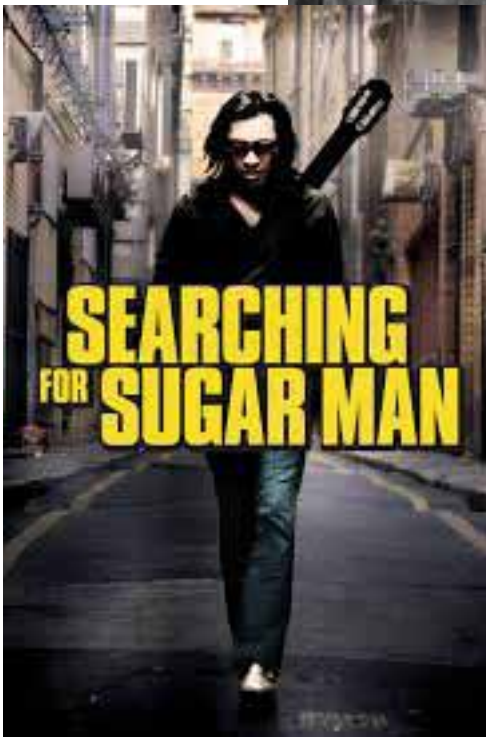
Korjaamo **vastaa** siitä, että kone toimii taas hyvin.

Tämä puhelin **vastaa** hyvin odotuksiani.

Kuka **vastaa** tällä kertaa laskusta.

Tämä on malli **vastaa** täysin aikaisempaa mallia.

10. Minkälaiselta bändin soittajien pitäisi näyttää esiintyessään, että heitä olisi kiva katsella?

Kuuluisa tietämättään

Yhdysvalloissa asuu rakennustyömiehes Sixto Rodriguez, joka on myös muusikko. Hän levytti neljäkymmentä vuotta sitten kaksi albumia itse tekemiään lauluja. Laulut kertoivat köyhistä ihmisistä ja heidän vaikeista elinolosuhteistaan.

Koska levyjä ei juurikaan myyty, ne unohutuivat nopeasti. Kaiken lisäksi levy-yhtiöt, joille levyt oli tehty menivät konkurssiin. Joku oli kuitenkin vienyt levyt mukanaan kauas Etelä-Afrikkaan. Totenkin levyjä kulkeutui myös Australiaan. Siellä niistä tehtiin kokoelmalevy.

Etelä-Afrikassa tästä levyistä tuli pian jättimenestys. Siihen aikaan maassa vallitsi rotusorto. Mustien ihmisten elämä oli vaikeaa. Heitä pidettiin valkoisia alempiarvoisina ja heitä kohdeltiin huonosti. He eivät saaneet tulla samoihin paikkoihin valkoisten kanssa. Monet valkoisetkaan eivät hyväksyneet tätä. Siksi Rodriguezin köyhistä, kärsivistä ihmisistä kertova musiikki kosketti heitä. Levyjen suosio jatkui vuosikymmenten

ajan. Vaikka levyjä oli vain kaksi, niitä soitettiin kodeissa vuodesta toiseen. Niihin ihastuivat aina uudet nuoret ikäpolvet.

Sixto ei kuitenkaan tiennyt tästä mitään. Hän jatkoi työtään rakennus- ja purkutyömailla. Työn ohella hän opiskeli filosofiaa yliopistossa. Hän sai tietää suosioistaan Etelä-Afrikassa vasta kaksikymmentä vuotta myöhemmin. Hänen tyttärensä oli sattumalta törmännyt netissä Rodriguezille omistettuun nettisivuun. Sivulla eteläafrikkalainen toimittaja halusi selvittää, tietääkö joku jotain laulajasta. Hänestä ei tiedetty Etelä-Afrikassa oikeastaan mitään ja hänen luultiin kuolleen jo kauan sitten.

Sixton tytär vastasi toimittajalle ja kertoi, että tämä on hänen isänsä. Laulajan löytäminen oli valtava uutinen Etelä-Afrikassa. Hänet kutsuttiin heti sinne esiintymiskiertueelle. Kaikki konsertit myytiin hetkessä loppuun, vaikka esiintymisareenoille mahtui jokaisessa konsertissa 5000 ihmistä. Yleisö oli innoissaan. Sekä vanhat että

Norjan nuori shakkinero

Selkösanomamat 14.1.2014

Teksti: Petri Kiuttu

Shakki on strateginen, kahden pelaajan lautapeli. Shakki on Kansainvälisen olympiakomitean tunnustama urheilulaji.

Lautapeli kuninkaan, shakin, uusi valtias on nuori norjalainen. 22-vuotias Magnus Carlsen on monien mielestä lahjakkain shakinpelaja sitten venäläisen Garri Kasparovin. Kasparov hallitsi shakkia 1980-luvun puolivälistä aina 2000-luvulle saakka.

Carlsenin vanhemmat ovat kouluttaneet pojastaan määrätietoisesti huipputason shakinpelaajaa jo lapsesta saakka. Carlsen kiersi alle 10-vuotiaana Eurooppaa yhdessä perheensä kanssa pelaamassa shakkia.

Häntä on kutsuttu myös shakin Mozartiksi. Carlsen saavutti shakin suurmestarin arvon 13-vuotiaana

vuonna 2004. Kukaan ei ollut noussut suurmestariksi niin nuorena.

Siitä syystä neron titteli ei liene suurta liioittelua.

Norjassa Carlsen on kohonnut kansallissankarin asemaan. Hän toi voitollaan shakin maailmanmestaruuden ensimmäistä kertaa Pohjoismaihin. Shakkia ovat hallinneet perinteisesti venäläiset ja intialaiset pelaajat.

Länsimaalainen on voittanut shakin maailmanmestaruuden viimeksi 40 vuotta sitten.

Carlsen on rakentanut uraansa määrätietoisesti. Hän on tienannut shakilla jo tähän mennessä huikeita summia. Carlsenin omaisuus on kymmeniä miljoonia euroja. Hän ansaitsee yhdestä ottelusta useita miljoonia.

Astronautit hädässä

Tiesitkö, että astronautti pissaa paljon enemmän kuin juo? Tämä johtuu siitä, että ruuassa on paljon nestettä. Lisäksi ruuansulatus hajottaa joitakin ruoka-aineita energiaksi, hiilidioksidiksi ja vedeksi. Ennen pysyvien avaruusasemien aikaa pissa poistettiin avaruusaluksesta avaruuteen. Sitten se kiersi jonkin aikaa jäätyneenä maapallon ympäri. Kun sen kiertorata lopulta lähestyi maapalloa, se höyrystyi, sekoittui pilviin ja palasi maahan sateen mukana.

Mir avaruusasemalla oli ensimmäinen pissan kierrätysjärjestelmä, joka tuotti vettä ja ureaa. Ureaa käytettiin avaruusaluksen kasvimaan lannoitusaineena. Laitteisto meni kuitenkin helposti epäkuuntoon ja loppuvaiheessa sitä ei enää voitu käyttää ollenkaan.

Ihminen tarvitsee paljon vettä joka päivä. Matkalla Marsiin sitä tarvittaisiin niin paljon, että se täyttäisi lähes koko avaruusaluksen rahtitilan. Niinpä on kehitettävä tapa, jolla pissa voidaan puhdistaa juomavedeksi. Sitä ennen ei voida ajatellakaan miehitettyä lentoa Marsiin.

Osmoosisuodatus on uusin tapa suodattaa pissasta vettä. Se tuottaa puhdasta, maistajien mukaan hyvän makuista, siis toivottavas-

ti maautonta vettä. Lisäksi suodattuu ureaa, joka muutetaan bioreaktorissa ammoniakiksi. Ammoniakkia taas käytetään tuottamaan energiaa.

Energian tuotanto tällä tavoin on silti tois-
taiseksi hyvin vähäistä. Yhden pissaliträn suodattaminen tuottaa energiaa yhtä vähän kuin ilmapallon hankaaminen hiuksia vasten. Järjestelmä on kuitenkin todistanut toimivuutensa. Sitä täytyy vain kehittää paremmaksi.

Järjestelmä vaatii toimiakseen myös happea, ja sitähän tarvitaan myös avaruusaluksessa hengittämiseen. Happea voidaan tuottaa vedestä elektrolyysin avulla, mutta siinä tarvitaan taas energiaa. Tässä tiedemiehillä onkin noidankehä. Hapen tekemiseen pitää olla vettä ja sähköä. Sähkön tekemiseen tarvitaan ureaa ja happea sekä veden ja urean tekemiseen pissaa. Mutta ei hätää, sitähän riittää, nimittäin pissahätä.

Astronaueteillekin tulee kuitenkin säännöllisesti se toinen, isompi hätä, jonka tuotoksia ei voida mitenkään käyttää hyödyksi. Nämä tuotokset joudutaan yhä tuomaan tuliaisina takaisin maahan.

9. Kirjoita mitä lauseista **tummennetut**, samantapaisilta kuulostavat sanat tarkoittavat.

Hän ei enää taida **huolia** vanhaa tietokonettani.

Se vaatii ainakin täydellistä **huoltoa**.

Aikataulu on suurin **huoli** tässä tehtävässä.

Hän on aina yhtä **huolellinen**.

Hän on aina yhtä **huolestunut**.

Hän on aina yhtä **huoleton**.

10. Merkitse rasti niiden sanojen eteen, jotka tarkoittavat samaa kuin **epätavallinen**.

tavaton

taitava

uudenaikainen

jokapäiväinen

omalaatuinen

kummallinen

harvinainen

yksilöllinen

omituinen

erikoinen

epänormaali

ainoa

runsaslukuinen

arkipäiväinen

vanhanaikainen

harvalukuinen

outo

värikäs

II. Tee alla olevista substantiiveista verbit.

muutos _____ pesä _____

uhka _____ apu _____

laji _____ rakennus _____

kilpailu _____ talvi _____

12. Tekstistä on alleviivattu 8 sanaa. Etsi ne ja kirjoita, mitä ne merkitsevät tässä tekstissä.

uhanalainen _____

sopeutua _____

arktinen _____

tiheä _____

vaeltaminen _____

yleistyä _____

talkoot _____

harventaa _____

13. Mikä on suosikkieläimesi? Kirjoita, miksi pidät juuri siitä.
